

Breus consideracions sobre la compilació de Dret Civil Especial de Catalunya

per JOSEP SENSADA TOR

Encara que el Dret civil català arranca dels temps antics, té la seva conformació durant l'època medieval. El Decret de Nova Planta, el 1716, provocà una modificació important. Després de passar per diferents vicissituds, el 21 de juliol de 1960, les Corts espanyoles aprovaren la Compilació de Dret Civil Especial de Catalunya.

La Compilació de Dret Civil Especial de Catalunya fou aprovada per la Llei de 21 de juliol de 1960. La primera apreciació que cal fer és que no constitueix una nova legislació, sinó que és una "compilació d'antigues lleis que continuen vigents i es justifiquen per una permanència de segles, per llur observança i llur arrelament innegables, el fonament de les quals radica en el fet d'ésser exponent de peculiaritats socials i jurídiques d'arrel autènticament nacional" —segons el Preàmbul del text legal—.

El dret català, com a tal, té la seva conformació en els segles medievals, encara que hi hagin intervingut i actuat elements anteriors. És evident que a finals de l'Edat Mitjana s'havia ja configurat fonamentalment el Dret Civil català sobre el suport d'aquests dos elements: el Dret autòcton a través de les seves diferents fonts locals i territorials, i el Dret comú (canònic i romà). Seguint en aquesta línia, fou a finals del segle XVI (1599) quan en una Constitució de les Corts de Barcelona, promulgada per Felip III, es promou la primera declaració de fonts integrables de Dret català. Aquesta Constitució va passar a la tercera Recopilació oficial catalana (1704) com a Constitució única del Títol XXX, Llibre I, volum I.

L'esmentat text establia quines normes o fonts s'havien d'aplicar en declarar les causes pels Tribunals; o sigui, en resoldre plets. Aquesta declaració incloïa implícitament els distints cossos vigents.

Les Constitucions i Capítols de Cort d'aquesta època havien estat ja reunides i recopilades per acord de les Corts de 1413 en un cos publicat anys després sota el regnat de Ferran el Catòlic amb el títol de "Constitucions i altres drets de Catalunya", revistat per Felip II (1588-89) —"2.ª Recopilació"—, i més tard, per Felip V (1702-1704) —"3.ª Recopilació"—, vigent fins a la promulgació de la Compilació. Els "altres drets" tenien ja poc valor; alguns havien estat recollits en recopilacions oficials, i altres mantenien vida pròpia i independent (Costums de Tortosa, 1539). La veritat sigui dita, però: amb els segles aquests drets anaven perdent vigència efectiva, encara que no tanta com els "Fueros Castellanos". Pel que fa al Dret Canònic, aquesta havia estat ja recollit i recopilat en el "Corpus Iuri Canonici", basat fonamentalment en les Decretals de Gregori IXe, i el Dret Romà, en el "Corpus Iuris Civilis", de base justiniana.

El decret de nova planta

Aquesta situació era la vigent fins a principis del segle XVIII, però fou després de la guerra de Successió quan va ocórrer un fet primordial que provocà una modificació important en el Dret català. El Decret de Nova Planta, de 16 de gener de 1716 ocasiona un nou plantejament de la situació: la nova organització política i administrativa del Principat. D'aquest Decret cal tenir present l'article 42, que transcrit diu: "En todo lo demás que no esté prevenido en los capitulos antecedentes de este Decreto mando se observen las Constituciones que antes habia en Catalunya entendiéndose que son de nuevo establecidas por este Decreto y que tienen la misma fuerza y vigor que lo individual mandado en él".

Després de la publicació d'aquest Decret cal tenir present:

a) Que respecta el Dret català vigent llevat que no es contradigui en algun dels 41 articles anteriors.

b) Pressuposa la pèrdua del Dret Públic català, és a dir, de totes les disposicions polítiques o administratives dels diferents cossos del Dret català.

c) Que tal com afirma el Dr. Font Rius, "el dret civil era respectat, però les condicions amb què havia de viure d'ara en endavant no eren les d'un dret civil propi i peculiar d'un país, sinó la d'un dret foral, d'excepció". Cal dir, però, que els catalans vam estar de sort, perquè altres regions, com València, ho van perdre tot per supressió directa de tots els seus drets.

Aquesta situació provocada pel Decret de Nova Planta dona pas a una situació de fossilització del Dret civil català, car el dret era conservat, però les institucions que l'anaven creant i adaptant a les situacions del moment havien estat suprimides. No és que el dret català no s'apliqués; el que passa fou que s'anava completant amb disposicions generals dictades amb caràcter centralista i unificador pels Borbons.

Tot i haver estat respectat el nostre dret, aquest era amenaçat constantment per disposicions i divisions que feien gairebé impossible el seu efecte pràctic. (Cal recordar la nova estructura dels Tribunals, de caire general per a tot l'Estat).

El segle XIX

Perllongada aquesta situació, entrem al segle XIX amb un món ple de noves idees i concepcions, encara que continua

vigent l'amenaça de noves unificacions. (Era evident la influència francesa en aquest nou ordre). Tant fou així que quedà reflexat a la Constitució de Cadis de 1812, que declarà que: "el Codi civil, criminal i de comerç seran els mateixos per a tota la monarquia sens perjudici de les variacions que per particulars circumstàncies podran fer les Corts".

La unificació penal i mercantil es va fer de seguida. En la civil, però, hi hagueren diversos entrebancs entre els partidaris de la unificació total i els que demanaven que es conservessin i respectessin certs drets que encara restaven vigents en alguns llocs del territori espanyol, tot això al marge de la inestable situació política imperant durant tot el segle XIX. El contenciós entre ambdues postures fou resolt a favor dels qui volien que es respectessin aquests drets propis de certs territoris -forals- per influx de les idees del gran jurista alemany Savigny, que s'havia oposat a tot intent de codificació. Tant és així que en la redacció i posterior promulgació del C. Civil no es va respectar, en aquesta qüestió, l'esperit unificador que tenia el Projecte de Codi Civil, de Garcia Goyena, del 1851.

La Llei de Bases d'11 de maig de 1888 disposà, en el seu article 5e, que les províncies i territoris on subsistia el dret foral el conservarien, de moment, en tota la seva integritat. I l'article 6.e ordenava al govern que, oint la Comissió de Codis, presentés a les Corts, en un o diversos Projectes de Llei, els Apèndixs en els quals fossin contingudes les institucions forals que convenia conservar.

També el Codi Civil promulgat l'any 1889, en el seu article 13 diu que les disposicions del Títol preeliminar i el Títol IV de Llibre I, amb excepció de les relatives al règim econòmic matrimonial, tindran aplicació general i directa a tota Espanya. Continua el seu paràgraf segon dient: "En lo demás, y con pleno respeto a los derechos especiales o forales de las provincias o territorios en que están vigentes, regirá el Código Civil como d.^o supletorio, en defecto del que lo sea en cada una de aquéllas según sus normas especiales."

Del s. XIX a la compilació de 1960

A tall de resum, l'evolució d'aquesta obligació legal fins a la promulgació de la Compilació, fou així:

- 1.- Reial Decret de 17 d'abril de 1899; el Govern nomena

Comissions Especials fent cas del que disposa la Llei de Bases de 1888.

2.- La Comissió, l'any 1930, presentà un Projecte d'Apèndix de Dret català. Té com a suport la Memòria que va redactar Manuel Duran i Bas, adaptada a la nova situació jurídica.

3.- Decret de 23 de maig de 1947, que ordena noves Comissions per a dur a terme la Compilació de les institucions forals o territorials.

4.- Ordre del Ministeri de Justícia de 10 de febrer de 1948 nomenant la Comissió de Juristes de Catalunya.

5.- Redacció de l'Avantprojecte definitiu (octubre de 1955). Seguia com a pauta l'Avantprojecte de 1930.

6.- Aprovació per llei a les Corts, en data de 21 de juliol de 1960, de la Compilació de Dret Civil Especial de Catalunya.

L'actual Compilació consta de 344 articles dividits en un Títol Preliminar i quatre Llibres: "De la família", "De les successions", "Dels drets reals" i "De les obligacions i els contractes i de la prescripció". En definitiva aquest text legal recull el dret autòcton de Catalunya i conserva i fomenta també, certs drets peculiars propis d'algunes comarques o pobles del Principat i dels seus termes (art. 2.^{on}).

Davant la nova situació política actual, caldria tenir en compte les disposicions de l'Estatut de Catalunya. Encara que en matèria de justícia, aquesta sigui escassa, hem de creure que amb el nou Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, la represa del Dret català tornarà a tenir una vitalitat que havia perdut pel Decret de Nova Planta; a més a més de tot això, el Parlament de Catalunya haurà de tenir cura d'adaptar les disposicions de la Compilació a la nova situació constitucional del país, vull dir que haurà de ser fidel també al nou marc legislatiu contingut en la Constitució de 1978.

Josep Sensada i Tor
Estudiant de Dret a la Universitat
de Barcelona

NOTES

L'EROL - 6

ART: EL TRESOR DE PUIG-REIG

Per un lamentable oblit, les galerades de fotocomposició d'aquest article no foren corregides, per la qual cosa l'escrit aparegué amb una quantitat inusual de faltes d'ortografia i d'impremta, fet ben aliè a la voluntat de l'autora i a la nostra.

Nota de la Redacció.

L'EROL 1984

Ens dol, com sempre, haver d'augmentar el preu de la revista, però la pujada del cost de la vida en obliga a prendre aquesta decisió. A partir del n.º 8, cada número, llevat del monogràfic d'estiu, valdrà dues-centes setanta-cinc pessetes. La subscripció als quatre números costarà mil pessetes. Esperem que comprendreu aquest petit encariment de L'EROL, que per altra banda volem compensar oferint les quatre cobertes de la revista de l'any 1984 en color.

NUMEROS ENDARRERITS DE L'EROL

Els números 1, 2, 3, estan exhaurits totalment. En cas d'interessar-vos molt, us podem facilitar la reproducció fotocopiada. Hi ha existències del n.º 5, monogràfic de Sant Llorenç prop Bagà, i dels números 4 i 6.